

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૩૧૯/૨૦૧૪

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૮૮૨/૨૦૧૪

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૮૮૩/૨૦૧૪

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અકીલ કુરેશી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	
---	---	--

૨.	રિપોર્ટ્સને મોકલવું કે નહિ?	
૩.	શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	

=====

રાજેન્દ્ર બી. ઝાટકિયા & ૧...અરજદાર (ઓ)

વિરૂદ્ધ

ટેક્સ રિકવરી ઓફિસર અને ૨...સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બી. એસ. સોપારકર

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પ્રણવ જી. દેસાઈ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ – ૩ ને ડી.એસ. દ્વારા નોટિસ બજાવવામાં આવેલ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અકીલ કુરેશી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી

તારીખ:૨૬,૨૭/૦૭/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અડીલ કુરેશી)

૧. આ અરજીઓ સમાન તથ્યાત્મક પૃષ્ઠભૂમિમાંથી ઉદ્ભવે છે. અમે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૩૧૯/૨૦૧૪ માંથી હકીકતોનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ.

૨. અરજદાર એક વ્યક્તિ છે. તારીખ ૦૮/૦૬/૧૯૯૯ ના રોજ, ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ (જે હવે પછી "સદર અધિનિયમ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૧૩૨ હેઠળ અરજદારના પરિસરમાં સર્ચ કામગીરી હાથ ધરવામાં આવી હતી. આવી કામગીરીને અનુસરીને, તારીખ ૦૬/૦૭/૧૯૯૯ ના રોજ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૫૮બીસી હેઠળ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી. જ્યારે બ્લોક આકારણીની કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હતી, ત્યારે અરજદારે તારીખ ૦૪/૦૫/૨૦૦૧ ના રોજ સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષ પોતાના કેસના નિકાલ માટે અરજી કરી હતી. તારીખ ૧૨/૧૦/૨૦૦૦ ના રોજ, અરજદારે રૂ. ૨૫ લાખની જાહેર કરેલી આવક પરનો ટેક્સ વિભાગ પાસે જમા કરાવ્યો હતો. સેટલમેન્ટ માટેની અરજી સાથે, અરજદારે રૂ. ૧૩.૫૦ લાખની વધારાની જાહેર કરેલી આવક પર વધુ ટેક્સ ચૂકવ્યો હતો. તારીખ ૨૯/૦૬/૨૦૦૧ ના રોજ, આકારણી અધિકારીએ બ્લોક સમયગાળા માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૫૮બીસી હેઠળ હુકમ પસાર કર્યો હતો અને વ્યાજ સાથે રૂ. ૧.૩૯ કરોડ (ગોળ

આંકડામાં) ની કુલ માંગ ઊભી કરી હતી. તારીખ ૧૬/૦૪/૨૦૦૩ ના રોજ, સેટલમેન્ટ કમિશને સદર અધિનિયમની કલમ ૨૪૫ડી ના ખંડ (૧) ની શરતો અનુસાર સેટલમેન્ટ માટેની અરજદારની અરજી ગ્રાહ્ય રાખતો હુકમ પસાર કર્યો હતો. આ હુકમની નકલ અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવી છે જે રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવે છે. આ સમયગાળા દરમિયાન, અરજદારે તારીખ ૨૯/૦૬/૨૦૦૧ ના રોજ આકારણી અધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ આકારણીના હુકમ સામે અપીલ પસંદ કરી હતી. તારીખ ૦૯/૧૧/૨૦૦૪ ના રોજ, કમિશનર (અપીલ્સ) એ આ બાબતની નોંધ લઈને આવી અપીલનો નિકાલ કર્યો હતો કે સેટલમેન્ટ કમિશને સેટલમેન્ટ માટેની અરજી ગ્રાહ્ય રાખી છે અને તેથી, સદર અધિનિયમની કલમ ૨૪૫એફ(૨) હેઠળ, સેટલમેન્ટ કમિશન પાસે કેસના દરેક પાસા પર અનન્ય સત્તાક્ષેત્ર રહેશે. કમિશનર (અપીલ્સ) ના મતે તેથી, અપીલ ટકી શકે નહીં અને તે મુજબ તેનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૩. કેસોના સેટલમેન્ટને લગતી સદર અધિનિયમના પ્રકરણ XIX-A માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓમાં તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ થી નોંધપાત્ર સુધારા થયા. સેટલમેન્ટ માટે ઓફર કરવામાં આવેલી રકમ પર ઇન્કમ ટેક્સ જમા કરાવવા ઉપરાંત, આવા સુધારાઓના ગુણદોષ પર, કરદાતાએ તેના પરનું વ્યાજ પણ જમા કરાવવું પડશે. પેવિંગ અરજીઓ માટે, ઘટ પૂરી કરવા માટે તારીખ

૩૧/૦૭/૨૦૦૭ સુધીનો સમય આપવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૨૦/૦૭/૨૦૦૭ ના રોજ, અરજદારે આકારણી અધિકારીને પત્ર લખ્યો હતો અને દર્શાવ્યું હતું કે ભૂતકાળમાં, તેમણે અનુક્રમે રૂ. ૨૫ લાખ અને રૂ. ૧૩.૫૦ લાખની વધારાની આવકની તેમની જાહેરાતને અનુરૂપ રૂ. ૨૩,૧૦,૦૦૦/- નો કુલ ટેક્સ જમા કરાવ્યો હતો. તેમણે વધુમાં નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું :

“૪.૦ સુધારેલી જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, કરદાતાએ સદર આઈ.ટી. એક્ટની કલમ ૧૫૮બીએફએ(૧) હેઠળ તેમજ કલમ ૨૪૫ડી(૨સી) હેઠળ વ્યાજ ચૂકવ્યું હતું. કરદાતા ટેક્સ અને વ્યાજની ચુકવણીની તારીખો દર્શાવતું એક પત્રક બિડાણ કરી રહ્યા છે, સાથે કરદાતાએ ટેક્સ અને વ્યાજની રકમની ગણતરી કેવી રીતે કરી છે તેનું પણ એક પત્રક બિડાણ કરી રહ્યા છે. અરજ કરવામાં આવે છે કે તમે મહેરબાની કરીને કન્ફર્મ કરશો કે સેટલમેન્ટ એપ્લિકેશનમાં જાહેર કરાયેલી આવકના સંદર્ભમાં ટેક્સ અને વ્યાજ કરદાતા દ્વારા તારીખ ૩૧.૦૭.૨૦૦૭ પહેલાં ચૂકવવામાં આવ્યા છે. કન્ફર્મેશન પત્ર મહેરબાની કરીને તારીખ ૩૧.૦૭.૨૦૦૭ પહેલાં આપશો. જો તમારા મત મુજબ, કોઈ વધુ ચુકવણી કરવાની જરૂર હોય, તો અમને તે મુજબ જાણ કરવામાં આવે જેથી અમે કલમ ૨૪૫ડી(૨ડી) દ્વારા મંજૂર કરાયેલા સમયની અંદર જ જરૂરી ચુકવણી કરી

શકીએ.”

જ. નિર્વિવાદપણે, તારીખ ૨૦/૦૭/૨૦૦૭ ના સદર પત્રનો, આકારણી અધિકારીએ ઘણા લાંબા સમય સુધી કોઈ પ્રત્યુત્તર આપ્યો ન હતો. જો કે, તારીખ ૧૭/૦૭/૨૦૦૮ ના રોજ, આકારણી અધિકારીએ અરજદારને પત્ર લખ્યો અને દર્શાવ્યું કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૪પડી(૨એ) ની સુધારેલી જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદાર દ્વારા જમા કરાવેલી રકમ રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ના પ્રમાણમાં ઓછી છે. પત્રની સાથે, આકારણી અધિકારીએ તેમના દ્વારા તૈયાર કરાયેલ એક પત્રક પણ બીડેલ જેમાં સંબંધિત વિગતો દર્શાવવામાં આવી હતી જેના આધારે રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ની આવી રકમ નક્કી કરવામાં આવી હતી. તેમણે નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું :

“૨. તમને આથી આ પ્રાપ્ત થયાના એક સપ્તાહની અંદર મને જણાવવા નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે તમે અત્રે બિડેલ વર્કિંગ સાથે સંમત છો કે નહીં.

૩. ઉપર્યુક્ત મેટરમાં રજૂઆતો કરવા માટે યોગ્ય રીતે અધિકૃત પ્રતિનિધિ મારફતે અથવા જાતે તારીખ ૨૭.૦૭.૨૦૦૯ ના રોજ સવારે ૧૧.૦૦ વાગ્યે તમે મારી સમક્ષ ઉપસ્થિત રહી શકો છો. જો તમે ઈચ્છો તો, આ મેટરમાં તમારો જવાબ લેખિતમાં મોકલી શકો છો, જે મારા દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.

૪. જો તમને મારા દ્વારા કરવામાં આવેલી ગણતરી યોગ્ય જણાય, તો તમને આથી મને જાણ કરીને તુરંત રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ની ચુકવણી કરવા માટે અરજ કરવામાં આવે છે.”

૫. આવા પત્રના જવાબમાં, અરજદારે તારીખ ૩૦/૦૭/૨૦૦૯ ના રોજ તુરંત જ રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ની આવી વધુ રકમ જમા કરાવી દીધી.

ત્યારબાદ ખૂબ લાંબા સમય સુધી, અરજદાર સંબંધિત સેટલમેન્ટની કાર્યવાહીમાં કોઈ વધુ પ્રગતિ થઈ ન હતી. જો કે, તારીખ ૨૮/૦૫/૨૦૧૩ ના રોજ, સેટલમેન્ટ કમિશને અરજદારને જણાવ્યું કે :

“૨. આ સંબંધમાં પત્ર ક્રમાંક ૧૦/૨૪/૦૦૮/૨૦૦૧-

૨૦૦૨/આઈટી/૧૩૦૨ તારીખ ૦૩.૦૨.૨૦૦૯ તમને સંબોધવામાં આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટની કલમ ૨૪૫ડી(૨ડી) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, તારીખ ૩૧.૦૭.૨૦૦૭ ના રોજ કે તે પહેલાં તમારા કેસમાં કલમ ૨૩૪બી હેઠળના વ્યાજની ચુકવણીમાં અછતને કારણે, કલમ ૨૪૫ડી(૪) હેઠળ આગળની કોઈ કાર્યવાહી હાથ ધરી શકાયો ન હતી.

૩. ઉપર્યુક્તને ધ્યાનમાં રાખીને, તમને આથી જણાવવામાં આવે છે કે તારીખ ૩૧.૦૭.૨૦૦૭ થી ઇન્કમ-ટેક્સ સેટલમેન્ટ કમિશન, એડિશનલ બેન્ચ-II મુંબઈ સમક્ષ તમારા કેસમાં કોઈ કાર્યવાહી પેન્ડિંગ નથી."

૬. તારીખ ૨૮/૦૫/૨૦ set13 ના સદર પત્ર અનુસાર સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા કાર્યવાહીનો નિકાલ કરવામાં આવ્યા પછી, આકારણી અધિકારીએ આકારણીના મૂળ હુકમ મુજબ ટેક્સની વસુલાતની કાર્યવાહી શરૂ કરી. તારીખ ૦૮/૦૭/૨૦૧૩ ના રોજ, આકારણી અધિકારીએ અરજદારને દર્શાવ્યું કે સેટલમેન્ટની કાર્યવાહી રદબાતલ (abated) થઈ ગઈ છે અને તેથી, કોઈ કાર્યવાહી પેન્ડિંગ નથી. સંજોગો અનુસાર, સમગ્ર બ્લોક સમયગાળા માટે વ્યાજ સાથે રૂ. ૧.૩૦ કરોડની માંગ બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર બની છે. તેમને મોડામાં

મોડું તારીખ ૧૫/૦૭/૨૦૧૩ સુધીમાં વ્યાજ સાથે આવો ટેક્સ ચૂકવવા જણાવવામાં આવ્યું હતું.

૭. આવા પત્રના જવાબમાં, અરજદારે તારીખ ૧૦/૦૭/૨૦૧૩ ના રોજ આકારણી અધિકારીને પત્ર લખીને દર્શાવ્યું કે જ્યારે અરજદારે સેટલમેન્ટ માટે અરજી કરી હતી ત્યારે આકારણીનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, સેટલમેન્ટ માટેની અરજી પણ ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવી હતી. જો આવી કાર્યવાહી તારીખ ૩૧/૦૭/૨૦૦૭ થી રદબાતલ થઈ ગઈ હોવાનું કહી શકાય તો પણ, આકારણી અધિકારીએ આકારણીનો નવો હુકમ પસાર કરવાનો હતો.

૮. અરજદારની આવી દલીલોને અવગણીને, આકારણી અધિકારીએ સદર અધિનિયમની કલમ ૨૨૬(૩) હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને તારીખ ૧૦/૧૨/૨૦૧૩ ના રોજ સખત પગલાં લઈને વસુલાત શરૂ કરી, જે તબક્કે, અરજદારે હાલની અરજી દાખલ કરીને આ અદાલતનો આશરો લીધો.

૯. અરજીમાં, અરજદારે વસુલાત માટે આકારણી અધિકારી દ્વારા જારી કરાયેલ તારીખ ૧૦/૧૨/૨૦૧૩ ની નોટિસને પડકારી છે. અરજદારે તારીખ ૨૮/૦૬/૨૦૦૧ ના આકારણીના મૂળ હુકમને પણ પડકાર્યો છે. સુધારા દ્વારા, અરજદારે સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૮/૦૫/૨૦૧૩ ના

હુકમને પડકારવાનું ઉમેર્યું છે જેમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે કાર્યવાહી રદબાતલ થઈ ગઈ છે. આ સંદર્ભમાં, અરજદારે એક કારણ ઉમેર્યું છે જેમાં દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે અરજદારના જણાવ્યા મુજબ એવી કોઈ લેણી રકમ નહોતી જે અણચૂકવાયેલી રહી હોય. અછતના રૂપમાં રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ની રકમ આકારણી અધિકારી દ્વારા અરજદારને જણાવવામાં આવી કે તુરંત જ ચૂકવવામાં આવી હતી.

૧૦. આવી હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી સોપારકરે નીચે મુજબના મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત કર્યા :

(૧) સદર અધિનિયમના પ્રકરણ XIX-A ની સુધારેલી જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદારે તારીખ ૨૦/૦૭/૨૦૦૭ ના રોજ આકારણી અધિકારીને પત્ર લખીને દર્શાવ્યું હતું કે અરજદારે રૂ. ૨,૪૭,૫૦૦/- નો ટેક્સ અગાઉથી જ જમા કરાવી દીધો છે અને અરજદાર દ્વારા કોઈ વધારાની રકમ ચૂકવવાપાત્ર નથી. આવા પત્રના જવાબમાં, આકારણી અધિકારીએ વાજબી સમયની અંદર અરજદારને ક્યારેય દર્શાવ્યું ન હતું કે અરજદાર પાસે રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ની બાકી નીકળતી રકમ હતી. તારીખ ૧૭/૦૭/૨૦૦૮ ના પત્ર હેઠળ લગભગ બે વર્ષ પછી આકારણી અધિકારી દ્વારા આ બાબત જણાવવામાં આવી હતી, જેના પર, અરજદારે તારીખ ૩૦/૦૭/૨૦૦૮ ના રોજ તુરંત જ રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ની સદર

વધારાની રકમ ચૂકવી દીધી હતી. તેથી, અરજદારની સેટલમેન્ટ માટેની અરજી માત્ર એ કારણસર ફગાવી શકાય નહીં કે અરજદારે સુધારેલી જોગવાઈઓ મુજબ પૂરેપૂરું વ્યાજ ચૂકવ્યું ન હતું.

(૨) તારીખ ૨૯/૦૬/૨૦૦૧ ના રોજ આકારણી અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલ આકારણીનો મૂળ હુકમ સત્તા અને સત્તાક્ષેત્ર વિનાનો હતો. આ હુકમ પસાર થયો ત્યાં સુધીમાં, અરજદારે તારીખ ૦૪/૦૫/૨૦૦૧ ના રોજ અરજી કરીને સેટલમેન્ટ માટે અરજી કરી દીધી હતી. તેથી, આવી તારીખથી, સેટલમેન્ટ કમિશન પોતાની સમક્ષની મેટર્સ પર અનન્ય સત્તાક્ષેત્ર ધરાવતું હતું.

(૩) ગમે તે હોય, એકવાર સેટલમેન્ટ કમિશને સેટલમેન્ટ માટેની અરજી ગ્રાહ્ય રાખવાનો નિર્ણય લીધો ત્યાર પછી તેને રદબાતલ કરવાથી આકારણી અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલ આકારણીનો હુકમ આપમેળે પુનર્જીવિત થશે નહીં. તેમણે કાયદા હેઠળ મંજૂર કરાયેલા સમયની અંદર આકારણીનો નવો હુકમ પસાર કરવાનો હતો. આકારણી અધિકારીએ તેમ ન કર્યું હોવાથી, તારીખ ૨૯/૦૬/૨૦૦૧ ના આકારણીના હુકમને અનુસરીને ટેક્સની માંગ ઊભી કરી શક્યા ન હોત જે કાયદાની નજરમાં ટકી શકે તેમ ન હતો.

(૪) ગમે તે હોય, અરજદારને કોઈ પણ ઉપાય વિના છોડી શકાય નહીં.

કમિશનર (અપીલ્સ) એ એવા કારણસર અરજદારની અપીલ ફગાવી દીધી હતી કે સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી પેનિંગ હતી. જો સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી ત્યારબાદ રદબાતલ થવાના કારણે આકારણીનો મૂળ હુકમ પુનર્જીવિત થયો હોય તો પણ, અરજદારને અપીલિયત કમિશનર સમક્ષ અપીલ આગળ ચલાવવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ.

૧૧. બીજી તરફ, વિભાગ તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેસાઈએ અરજીનો વિરોધ કરતા દલીલ કરી હતી કે સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા અરજી ગ્રાહ્ય રાખવામાં ન આવી ત્યાં સુધી આકારણી અધિકારી પાસે આકારણી તૈયાર કરવાની સત્તા હતી. અરજી ગ્રાહ્ય રાખવા છતાં, આવી ઘટના પહેલા પસાર કરવામાં આવેલ આકારણી અધિકારીનો હુકમ માન્ય રહેશે. તેથી જ્યારે સેટલમેન્ટ કમિશને સેટલમેન્ટની કાર્યવાહી રદબાતલ થયેલી જાહેર કરી, ત્યારે આકારણી અધિકારી આકારણીના આવા હુકમના આધારે વ્યાજ સાથે ટેક્સ વસૂલ કરવા માટે અધિકૃત હતા.

૧૨. હકીકતો ગંભીર રીતે વિવાદમાં નથી. વૈધાનિક જોગવાઈઓ તરફ ધ્યાન આપતા પહેલાં અમે કેટલીક બાબતો સ્પષ્ટ કરી શકીએ છીએ. આકારણી અધિકારી દ્વારા તારીખ ૦૬/૦૭/૧૯૯૯ ના પત્રને અનુસરીને બ્લોક આકારણી પેનિંગ હતી ત્યારે, અરજદારે રૂ. ૨૫ લાખની આવકની જાહેરાત કરી હતી. તેમણે ત્યારબાદ તારીખ ૦૪/૦૫/૨૦૦૧ ના રોજ સેટલમેન્ટ કમિશનનો

આશરો લીધો હતો અને રૂ. ૧૩.૫૦ લાખની આવકની વધુ જાહેરાત કરી હતી. તારીખ ૧૬/૦૪/૨૦૦૩ ના રોજ, સેટલમેન્ટ કમિશને સેટલમેન્ટ માટેની અરજી ગ્રાહ્ય રાખી હતી પરંતુ મોડેથી જમા કરાવેલ રકમ પર પૂરો ટેક્સ અને વ્યાજ ચૂકવવા માટે સમય આપ્યો હતો. એ વાત વિવાદમાં નથી કે અરજદારે આવી રકમ ચૂકવી આપી હતી. આ સમયગાળા દરમિયાન તારીખ ૨૯/૦૬/૨૦૦૧ ના રોજ, આકારણી અધિકારીએ આકારણી તૈયાર કરી લીધી હતી.

તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ થી પ્રકરણ XIX-A ની જોગવાઈઓમાં સુધારો કરવામાં આવ્યા પછી, વ્યાજ સાથે ટેક્સ જમા કરાવવાની જરૂરિયાત ઊભી થઈ. અરજદારે તેના પર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૫૮બીએફએ(૧) હેઠળ વ્યાજની પોતાની ગણતરી મુજબ રૂ. ૨,૪૭,૫૦૦/- ની વધુ રકમ જમા કરાવી. તારીખ ૨૦/૦૭/૨૦૦૭ ના રોજ, અરજદારે આકારણી અધિકારીને પત્ર લખીને દર્શાવ્યું કે તેમણે વ્યાજનો આવો ભાગ ચૂકવી દીધો છે અને તેમના જણાવ્યા મુજબ, કોઈ વધારાની રકમ ચૂકવવાપાત્ર નથી. આકારણી અધિકારીએ ઘણા લાંબા સમય સુધી આ પત્રવ્યવહારનો પ્રતિભાવ આપ્યો ન હતો. લગભગ બે વર્ષ પછી તારીખ ૧૭/૦૭/૨૦૦૮ ના રોજ, તેમણે જણાવ્યું કે રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ના વ્યાજની અછત હતી. નોંધપાત્ર રીતે, આ પત્રની સાથે, તેમણે આવી વધારાની

વ્યાજની જવાબદારીની પોતાની ગણતરી બીકેલ હતી અને અરજદારને જણાવ્યું હતું કે એક અઠવાડિયાની અંદર, અરજદારે તેમને જણાવવું જોઈએ કે તેઓ આવી ગણતરી સાથે સંમત છે કે નહીં. અરજદાર તેમની સમક્ષ તારીખ ૨૭/૦૭/૨૦૦૯ ના રોજ જાતે અથવા તેમના કાનૂની પ્રતિનિધિ મારફતે ઉપસ્થિત રહી શકતા હતા અથવા લેખિતમાં પોતાનો જવાબ મોકલી શકતા હતા. વિકલ્પરૂપે, જો અરજદાર આવી ગણતરી સાથે સંમત થાય, તો તેઓ તુરંત જ તેની ચુકવણી કરી શકે છે. સ્વીકાર્યપણે, અરજદારે આકારણી અધિકારી દ્વારા તેમને જણાવવામાં આવેલી રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ની બાકી વ્યાજની જવાબદારીની આ ગણતરી સામે વાંધો ઉઠાવ્યો ન હતો. તેમણે, વાસ્તવમાં, તારીખ ૩૦/૦૭/૨૦૦૯ ના રોજ રકમ ચૂકવી દીધી હતી.

૧૩. આ ચર્ચા જરૂરી હતી કારણ કે ભૂતકાળમાં આકારણી અધિકારી દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલી રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ની બાકી વ્યાજની આવી જવાબદારી સામે ક્યારેય વાંધો ઉઠાવ્યો ન હોવા છતાં, અરજદારે અરજીમાં સુધારા દ્વારા ક્ષણિક રીતે એવું કારણ ઉપસ્થિત કર્યું છે કે અરજદાર આકારણી અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલી આવી ગણતરીનો સ્વીકાર કરતા નથી. અરજદાર માટે આવી જવાબદારી સામે વાંધો ઉઠાવવા માટે હવે બહુ મોડું થઈ ગયું છે. પ્રથમ, અરજદારે એ દર્શાવ્યું નથી કે આવી ગણતરી કેવી રીતે ખોટી છે. સૌથી મહત્વની વાત એ છે કે, તારીખ

૧૭/૦૭/૨૦૦૯ ના પત્રમાં, આકારણી અધિકારીએ અરજદારને એક સમાહની અંદર જણાવવા કહ્યું હતું કે જો તેઓ આવી ગણતરી સાથે સંમત હોય તો. તેમણે જાતે અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિ મારફતે અથવા લેખિતમાં ઉપસ્થિત રહેવાનો અથવા જો અરજદાર ગણતરી સાથે સંમત હોય તો સદર રકમ તુરંત ચૂકવવાનો વિકલ્પ આપ્યો હતો. તુરંત આવી રકમ જમા કરાવવાની અરજદારની કાર્યવાહીને આકારણી અધિકારીના આ પત્રવ્યવહારના સ દર્ભમાં જોવી જોઈએ. સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો, અરજદારે ગણતરી સામે વાંધો ઉઠાવ્યો ન હતો પરંતુ જો અરજદાર વધારાની વ્યાજની જવાબદારીની આવી ગણતરી સાથે સંમત હોય તો રકમ જમા કરાવવાની આકારણી અધિકારીની અરજનું પાલન કર્યું હતું. અરજદાર હવે એવું વલણ લઈ શકે નહીં કે આકારણી અધિકારીએ આવી ગણતરીનું કોઈ બ્રેક-અપ આપ્યું ન હતું અને તેથી, આવી જવાબદારી અનિશ્ચિત હતી.

૧૪. તારીખ ૨૮/૦૫/૨૦૧૩ ના રોજ, સેટલમેન્ટ કમિશને અરજદારને જણાવ્યું કે અરજદારને સંબોધવામાં આવેલા તારીખ ૦૩/૦૮/૨૦૦૯ ના પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તારીખ ૩૧/૦૭/૨૦૦૭ પહેલાં કલમ ૨૩૪બી હેઠળ વ્યાજની ચુકવણીમાં અછતને કારણે, સદર અધિનિયમની કલમ ૨૪૫ડી(૨ડી) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને કલમ ૨૪૫ડી(૪) હેઠળ આગળની કોઈ કાર્યવાહી હાથ ધરી શકાયાઈ નથી. તેથી અરજદારને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેમના કેસના સંબંધમાં તારીખ ૩૧/૦૭/૨૦૦૭ થી સેટલમેન્ટ

કમિશન સમક્ષ કોઈ કાર્યવાહી પેવિંગ નથી. જો કે આ તારીખ ૦૩/૦૮/૨૦૦૯ નો પત્ર રેકૉર્ડ પર નથી, છતાં અરજદાર સંબંધિત સમયે તે મળ્યો હોવાનો ઇનકાર કરતા નથી.

૧૫. અમે આવી હકીકતોની પૃષ્ઠભૂમિમાં અરજદાર દ્વારા ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી કાનૂની દલીલોની તપાસ કરી શકીએ છીએ. કેસોના સેટલમેન્ટ માટેની જોગવાઈઓ ધરાવતું પ્રકરણ XIX-A તારીખ ૦૧/૦૪/૧૯૭૬ થી સદર અધિનિયમમાં દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. શરૂઆતથી જ તેમાં સમાવિષ્ટ વૈધાનિક જોગવાઈઓમાં ઘણા ફેરફારો થયા છે. સદર અધિનિયમની કલમ રજપસી કેસોના સેટલમેન્ટ માટેની અરજીને લગતી છે. કલમ રજપસી ના ખંડ (૧) હેઠળ, એક કરદાતા તેમને લગતા કેસના કોઈપણ તબક્કે, કેસોના સેટલમેન્ટ માટે નિર્ધારિત નમૂનામાં અરજી કરી શકે છે. 'કેસ' શબ્દ કલમ રજપસી ના ખંડ (બી) માં વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે. સંબંધિત સમયે સમાવિષ્ટ વ્યાખ્યા નીચે મુજબ વંચાય છે :

“(બી) “કેસ” એટલે કોઈપણ વર્ષ અથવા વર્ષોના સંદર્ભમાં કોઈપણ વ્યક્તિની આકારણી અથવા પુનઃઆકારણી માટે, અથવા આવી આકારણી અથવા

પુનઃઆકારણીના સંબંધમાં અપીલ કે રિવિઝન મારફતે આ અધિનિયમ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહી, જે તારીખે કલમ રજપસી ના ખંડ (૧) હેઠળ અરજી કરવામાં આવે તે તારીખે ઇન્કમ-ટેક્સ ઓથોરિટી સમક્ષ પેલિંગ હોય :

પરંતુ જ્યાં આ અધિનિયમ હેઠળ આવી અપીલ કે રિવિઝનની અરજી દાખલ કરવા માટે નિર્ધારિત સમયગાળો પૂરો થયા પછી આવી કોઈ અપીલ કે રિવિઝનની અરજી પસંદ કરવામાં આવી હોય અને જે ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવી ન હોય, તો આવી અપીલ કે રિવિઝનને આ ખંડના અર્થમાં કાર્યવાહી માનવામાં આવશે નહીં.”

૧૬. કલમ રજપડી કલમ રજપસી હેઠળ અરજી મળ્યા પછીની પ્રક્રિયા ધરાવે છે. જ્યારે અરજદારે આવી અરજી કરી ત્યારે આ કલમનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વંચાતો હતો :

“રજપડી(૧)– કલમ રજપસી હેઠળ અરજી મળવા પર, સેટલમેન્ટ કમિશન કમિશનર પાસેથી અહેવાલ મગાવશે અને આવા અહેવાલમાં સમાવિષ્ટ

સામગ્રીના આધારે અને કેસના સ્વરૂપ અને સંજોગો અથવા તેમાં સમાવિષ્ટ તપાસની જટિલતાને ધ્યાનમાં રાખીને, સેટલમેન્ટ કમિશન, હુકમ દ્વારા, અરજી પર આગળ વધવાની મંજૂરી આપી શકે છે અથવા અરજીને ફગાવી શકે છે:

પરંતુ આ ખંડ હેઠળ અરજીને ત્યાં સુધી ફગાવવામાં આવશે નહીં જ્યાં સુધી અરજદારને સુનાવણીની તક આપવામાં ન આવી હોય:

પરંતુ વધુમાં કે તારીખ ૧ લી જુલાઈ ૧૯૯૫ ના રોજ અથવા ત્યાર પછી કલમ ૨૪૫સી હેઠળ કરવામાં આવેલી તમામ અરજીઓના કિસ્સામાં સેટલમેન્ટ કમિશન તરફથી પત્રવ્યવહાર મળ્યાના ચાલીસ દિવસના સમયગાળાની અંદર કમિશનરે અહેવાલ રજૂ કરવાનો રહેશે અને જો કમિશનર સદર સમયગાળાની અંદર અહેવાલ રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો સેટલમેન્ટ કમિશન આવા અહેવાલ વિના હુકમ કરી શકે છે.

(૨) ખંડ (૧) હેઠળના દરેક હુકમની નકલ અરજદારને અને કમિશનરને મોકલવામાં આવશે.

(રએ) ખંડ (રબી) ની જોગવાઈઓને આધીન રહીને, કરદાતાએ, ખંડ (૧) હેઠળના હુકમની નકલ મળ્યાના પાંત્રીસ દિવસની અંદર [અરજી પર આગળ વધવાની મંજૂરી આપતાં], અરજીમાં જાહેર કરાયેલી આવક પર ચૂકવવાપાત્ર ઇન્કમ-ટેક્સની વધારાની રકમ ચૂકવવાની રહેશે અને આવી ચુકવણીની સાબિતી સેટલમેન્ટ કમિશનને રજૂ કરવાની રહેશે.

(રબી) જો સેટલમેન્ટ કમિશનને, કરદાતા દ્વારા આ સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલી અરજી પર સંતોષ થાય કે, તેઓ યોગ્ય અને પૂરતા કારણોસર સદર ખંડમાં નિર્ધારિત સમયની અંદર ખંડ (રએ) માં ઉલ્લેખિત ઇન્કમ-ટેક્સની વધારાની રકમ ચૂકવવામાં અસમર્થ છે, તો તે અણચૂકવાયેલી રહેલી રકમની ચુકવણી માટેનો સમય લંબાવી શકે છે અથવા જો કરદાતા તેની ચુકવણી માટે પર્યાપ્ત જામીનગીરી પૂરી પાડે તો હમા દ્વારા તેની ચુકવણીની મંજૂરી આપી શકે છે.

(રસી) જ્યાં ઇન્કમ-ટેક્સની વધારાની રકમ ખંડ (રએ) હેઠળ નિર્ધારિત સમયની અંદર ચૂકવવામાં ન આવે, તો પછી, સેટલમેન્ટ કમિશને અણચૂકવાયેલી રહેલી રકમની ચુકવણી માટે સમય લંબાવ્યો હોય કે ખંડ (રબી) હેઠળ હમા દ્વારા તેની ચુકવણીની મંજૂરી આપી હોય કે નહીં, કરદાતા ખંડ (રએ) માં ઉલ્લેખિત પાંત્રીસ દિવસના સમયગાળાની સમાપ્તિની તારીખથી અણચૂકવાયેલી રહેલી રકમ પર વાર્ષિક પંદર ટકાના દરે સાદું વ્યાજ ચૂકવવા માટે

જવાબદાર રહેશે.

(૨ડી) જ્યાં ખંડ (૨એ) માં ઉદ્દેખિત ઇન્કમ-ટેક્સની વધારાની રકમ કરદાતા દ્વારા સદર ખંડ હેઠળ નિર્ધારિત અથવા પ્રસંગોપાત ખંડ (૨બી) હેઠળ લંબાવાયેલા સમયની અંદર ચૂકવવામાં ન આવે, તો સેટલમેન્ટ કમિશન નિર્દેશ આપી શકે છે કે અણચૂકવાયેલી રહેલી ઇન્કમ-ટેક્સની રકમ, ખંડ (૨સી) હેઠળ તેના પર ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ વ્યાજ સાથે, વસૂલ કરવામાં આવે અને આવી વધારાની રકમની ચુકવણી કરવામાં ભૂલ કરવા બદલ કોઈપણ પેનલ્ટી, કરદાતા પર સત્તાક્ષેત્ર ધરાવતા આકારણી અધિકારી દ્વારા, પ્રકરણ XVII ની જોગવાઈઓ અનુસાર લાદવામાં અને વસૂલ કરવામાં આવી શકે છે.

(૩) જ્યાં કલમ (૧) હેઠળ અરજી પર આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે, ત્યાં સેટલમેન્ટ કમિશન કમિશનર પાસેથી સંબંધિત રેકૉર્ડ મગાવી શકે છે અને આવા રેકૉર્ડની તપાસ કર્યા પછી, જો સેટલમેન્ટ કમિશનનો એવો અભિપ્રાય હોય કે આ બાબતમાં વધુ પૂછપરછ અથવા તપાસ જરૂરી છે, તો તે કમિશનરને આવી વધુ પૂછપરછ અથવા તપાસ કરવા અથવા કરાવવા અને અરજી દ્વારા આવરી લેવાયેલી બાબતો અને કેસને લગતી કોઈપણ અન્ય બાબત પર અહેવાલ રજૂ કરવા નિર્દેશ આપી શકે છે.

(૪) કલમ (૧) હેઠળ મળેલા કમિશનરના રેકૉર્ડ અને અહેવાલની તપાસ કર્યા પછી, અને કલમ (૩) હેઠળ મળેલા કમિશનરના અહેવાલ, જો કોઈ હોય તો, અને અરજદારને અને કમિશનરને જાતે અથવા આ સંદર્ભમાં યોગ્ય રીતે અધિકૃત પ્રતિનિધિ મારફતે સુનાવણીની તક આપ્યા પછી, અને તેની સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા અથવા તેના દ્વારા મેળવેલા આવા વધુ પુરાવાઓની તપાસ કર્યા પછી, સેટલમેન્ટ કમિશન, આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર, અરજી દ્વારા આવરી લેવાયેલી બાબતો અને અરજી દ્વારા આવરી લેવાયેલી ન હોય પરંતુ કલમ (૧) અથવા કલમ (૩) હેઠળ કમિશનરના અહેવાલમાં ઉલ્લેખિત કેસને લગતી કોઈપણ અન્ય બાબત પર યોગ્ય લાગે તેવો હુકમ પસાર કરી શકે છે.”

૧૭. કલમ ૨૪પએફ સેટલમેન્ટ કમિશનની સત્તાઓ અને પ્રક્રિયાને લગતી છે. સંબંધિત સમયે આ કલમનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વંચાતો હતો :

“૨૪પએફ(૧) આ પ્રકરણ હેઠળ સેટલમેન્ટ કમિશનને આપેલી સત્તાઓ ઉપરાંત, તેની પાસે આ અધિનિયમ હેઠળ ઇન્કમ-ટેક્સ ઓથોરિટીમાં નિહિત તમામ સત્તાઓ રહેશે.

(૨) જ્યાં કલમ રજપસી હેઠળ કરાયેલી અરજી પર કલમ રજપડી હેઠળ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોય, ત્યાં સેટલમેન્ટ કમિશન પાસે, કલમ રજપડી ના ખંડ (૪) હેઠળ હુકમ પસાર ન થાય ત્યાં સુધી, સદર કલમના ખંડ (૩) ની જોગવાઈઓને આધીન રહીને, કેસના સંબંધમાં આ અધિનિયમ હેઠળ ઇન્કમ-ટેક્સ ઓથોરિટીની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા અને કાર્યો બજાવવા માટેનું અનન્ય સત્તાક્ષેત્ર રહેશે.”

૧૮. આમ જોઈ શકાય છે કે સંબંધિત સમયે, 'કેસ' શબ્દ જેમાં સેટલમેન્ટ માટેની અરજી કરી શકાતી હતી તેમાં માત્ર કોઈ વ્યક્તિની આકારણી કે પુનઃઆકારણીની કાર્યવાહી જ નહીં પરંતુ આવી આકારણી કે પુનઃઆકારણીના સંબંધમાં અપીલ કે રિવિઝનનો પણ સમાવેશ થતો હતો, જે તારીખે કલમ રજપસી ના ખંડ (૧) હેઠળ અરજી કરવામાં આવે તે તારીખે ઇન્કમ-ટેક્સ ઓથોરિટી સમક્ષ પેઝિંગ હોય. સદર અધિનિયમની કલમ રજપડી હેઠળ, જેમ તે સંબંધિત સમયે હતી, સેટલમેન્ટ માટેના અરજદારની જવાબદારી વ્યાજ વગર જાહેર કરેલી આવક પર ટેક્સ ચૂકવવાની હતી અને સેટલમેન્ટ કમિશન પાસે આવી રકમની ચુકવણી માટે સમય લંબાવવાની અથવા હતા આપવાની સત્તા હતી.

૧૯. હાલના સ્વરૂપમાં કલમ રજપસે ના ખંડ (બી) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ 'કેસ' શબ્દનો અર્થ કોઈપણ આકારણી વર્ષ અથવા આકારણી વર્ષોના સંદર્ભમાં કોઈપણ વ્યક્તિની, આ અધિનિયમ હેઠળની આકારણી માટેની કોઈપણ કાર્યવાહી થાય છે, જે તારીખે કલમ રજપસી ના ખંડ (૧) હેઠળ અરજી કરવામાં આવે તે તારીખે આકારણી અધિકારી સમક્ષ પેનિંગ હોય. આ વ્યાખ્યા આપણે અગાઉ જોઈ હતી તેના કરતાં ઘણી સંકુચિત છે જેમાં પેનિંગ પુનઃઆકારણી અથવા અપીલ અથવા રિવિઝનનો પણ સમાવેશ થતો હતો.

૨૭.૭.૨૦૧૬

૨૦. તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ થી, સેટલમેન્ટના પેનિંગ કેસોમાં પણ માત્ર જાહેર કરેલી આવક પરનો ટેક્સ જ નહીં પરંતુ તેના પર ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ ચૂકવવાની જરૂરિયાત ઉમેરવામાં આવી હતી. કલમ રજપસી ના ખંડ (૧) હેઠળ, તેથી, કરદાતા તેમની આવકની સાચી અને પૂરી જાહેરાત ધરાવતા નિર્ધારિત નમૂનામાં કેસના સેટલમેન્ટ માટે અરજી કરી શકે છે જે આકારણી અધિકારી સમક્ષ જાહેર કરવામાં આવી નથી, આવી આવક પર ચૂકવવાપાત્ર ઇન્કમ ટેક્સની વધારાની રકમ સહિત અન્ય નિર્ધારિત વિગતો પૂરી પાડીને. કલમ રજપસી ના ખંડ (૧) ના પરંતુક મુજબ, આવી અરજી ત્યાં સુધી કરી શકાશે નહીં જ્યાં સુધી

અરજીમાં જાહેર કરાયેલી આવક પર આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ જે ટેક્સ અને તેના પરનું વ્યાજ ચૂકવવામાં આવ્યું હોત જો તે આવકના રિટર્નમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હોત, તે અરજી કર્યાની તારીખે કે તે પહેલાં ચૂકવવામાં ન આવ્યું હોય. કલમ રજપસી નો ખંડ (૧એ) પૂરો પાડે છે કે ખંડ (૧) ના હેતુઓ માટે, જાહેર કરેલી આવકના સંદર્ભમાં ચૂકવવાપાત્ર ઇન્કમ ટેક્સની વધારાની રકમ ખંડ (૧બી) થી (૧ડી) ની જોગવાઈઓ અનુસાર ગણવામાં આવેલી રકમ રહેશે.

૨૧. કલમ રજપડી કલમ રજપસી હેઠળ અરજી મળ્યા પછીની પ્રક્રિયાને લગતી છે. જે હાલમાં છે તે મુજબનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વંચાય છે :

“રજપડી(૧) કલમ રજપસી હેઠળ અરજી મળવા પર, સેટલમેન્ટ કમિશન, અરજી મળ્યાની તારીખથી સાત દિવસની અંદર, અરજદારને નોટિસ જારી કરીને તેમની પાસે ખુલાસો મગાવશે કે તેમણે કરેલી અરજી પર શા માટે આગળ વધવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ અને અરજદારને સાંભળ્યા પછી, સેટલમેન્ટ કમિશન, અરજીની તારીખથી ચૌદ દિવસની મર્યાદામાં, લેખિત હુકમ દ્વારા,

અરજીને ફગાવી દેશે અથવા અરજી પર આગળ વધવાની મંજૂરી આપશે;

પરંતુ જ્યાં સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા અગાઉથી જણાવેલા સમયગાળાની અંદર કોઈ હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો ન હોય, ત્યાં અરજીને આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે.

(રએ) જ્યાં તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ પહેલાં કલમ ૨૪પસી હેઠળ અરજી કરવામાં આવી હતી, પરંતુ ફાઇનાન્સ એક્ટ, ૨૦૦૭ દ્વારા તેમના સુધારા અગાઉ આ કલમના ખંડ (૧) ની જોગવાઈઓ, જેમ તે અસ્તિત્વમાં હતી, તે હેઠળનો હુકમ તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ પહેલાં કરવામાં આવ્યો ન હતો, આવી અરજી પર આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે જો આવી અરજીમાં જાહેર કરાયેલી આવક પરનો વધારાનો ટેક્સ અને તેના પરનું વ્યાજ તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ ના રોજ અથવા તે પહેલાં ચૂકવવામાં આવે.

સ્પષ્ટીકરણ- આ ખંડમાં ઉલ્લેખિત અરજીઓના સંદર્ભમાં, તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ ને ખંડ (૧) હેઠળ અરજીને ફગાવી દેવાના અથવા આગળ વધવાની મંજૂરી આપવાના હુકમની તારીખ માનવામાં આવશે.

(રબી) સેટલમેન્ટ કમિશન, -

(૧) કલમ (૧) હેઠળ જે અરજી પર આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે તેના સંદર્ભમાં, અરજી કરવામાં આવી હતી તે તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર; અથવા

(૨) ખંડ (૨એ) માં ઉલ્લેખિત અરજીના સંદર્ભમાં જે સદર ખંડ હેઠળ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવે છે, તારીખ ૭ મી ઓગસ્ટ, ૨૦૦૭ ના રોજ અથવા તે પહેલાં,

[પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનર પાસેથી અહેવાલ મગાવશે, અને [પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનર સેટલમેન્ટ કમિશન તરફથી પત્રવ્યવહાર મળ્યાના ત્રીસ દિવસના સમયગાળાની અંદર અહેવાલ રજૂ કરશે.

(૨સી) જ્યાં ખંડ (૨બી) હેઠળ મગાવવામાં આવેલ [પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનરનો અહેવાલ તેમાં નિર્ધારિત સમયગાળાની અંદર રજૂ કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં સેટલમેન્ટ કમિશન, અહેવાલના આધારે અને અહેવાલ

મળ્યાના પંદર દિવસના સમયગાળાની અંદર, લેખિત હુકમ દ્વારા, પ્રશ્નાસ્પદ અરજીને અમાન્ય જાહેર કરી શકે છે, અને આવા હુકમની નકલ અરજદાર અને [પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનરને મોકલશે;

પરંતુ અરજદારને સાંભળવાની તક આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અરજીને અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવશે નહીં;

પરંતુ વધુમાં કે જ્યાં [પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનરે અગાઉથી જણાવેલા સમયગાળાની અંદર અહેવાલ રજૂ કર્યો નથી, ત્યાં સેટલમેન્ટ કમિશન [પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનરના અહેવાલ વિના આ બાબતમાં આગળ વધશે.

(૨ડી) જ્યાં કલમ ૨૪પસી ના ખંડ (૧) હેઠળ તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ પહેલાં અરજી કરવામાં આવી હતી અને ફાઇનાન્સ એક્ટ, ૨૦૦૭ દ્વારા તેના સુધારા અગાઉ આ કલમના ખંડ (૧) ની જોગવાઈઓ, જેમ તે અસ્તિત્વમાં હતી, તે હેઠળ અરજી પર આગળ વધવાની મંજૂરી આપતો હુકમ તારીખ ૧ લી જૂન ૨૦૦૭ પહેલાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ ફાઇનાન્સ એક્ટ, ૨૦૦૭ દ્વારા તેના સુધારા અગાઉની ખંડ (૪) ની જોગવાઈઓ હેઠળનો હુકમ તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ પહેલાં પસાર કરવામાં આવ્યો ન હતો, આવી અરજી પર

આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં જો સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા અગાઉથી મંજૂર કરાયેલ કોઈપણ સમયના વિસ્તરણ છતાં, આવી અરજીમાં જાહેર કરાયેલી આવક પરનો વધારાનો ટેક્સ અને તેના પરનું વ્યાજ તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ ના રોજ અથવા તે પહેલાં ચૂકવવામાં ન આવે.

(૩) સેટલમેન્ટ કમિશન, –

(૧) એવી અરજી કે જેને ખંડ (૨સી) હેઠળ અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવી નથી; અથવા

(૨) ખંડ (૨ડી) માં ઉલ્લેખિત અરજી કે જેને સદર ખંડ હેઠળ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે, તેના સંદર્ભમાં

[પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનર પાસેથી રેકૉર્ડ મગાવી શકે છે અને આવા રેકૉર્ડની તપાસ કર્યા પછી, જો સેટલમેન્ટ કમિશનનો એવો અભિપ્રાય હોય કે આ બાબતમાં વધુ પૂછપરછ અથવા તપાસ જરૂરી છે, તો તે [પ્રિન્સિપલ

કમિશનર અથવા] કમિશનરને આવી વધુ પૂછપરછ અથવા તપાસ કરવા અથવા કરાવવા અને અરજી દ્વારા આવરી લેવાયેલી બાબતો અને કેસને લગતી કોઈપણ અન્ય બાબત પર અહેવાલ રજૂ કરવા નિર્દેશ આપી શકે છે, અને [પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનર સેટલમેન્ટ કમિશન તરફથી પત્રવ્યવહાર મળ્યાના નેવું દિવસના સમયગાળાની અંદર અહેવાલ રજૂ કરશે;

પરંતુ જ્યાં [પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનર અગાઉથી જણાવેલા સમયગાળાની અંદર અહેવાલ રજૂ કરતા નથી, ત્યાં સેટલમેન્ટ કમિશન આવા અહેવાલ વિના ખંડ (૪) હેઠળ હુકમ પસાર કરવા માટે આગળ વધી શકે છે.

(૪) રેકૉર્ડ અને [પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનરના અહેવાલની, જો કોઈ હોય તો, તપાસ કર્યા પછી, જે –

(૧) ખંડ (૨બી) અથવા ખંડ (૩), અથવા

(૨) ફાઈનાન્સ એક્ટ, ૨૦૦૭ દ્વારા તેમના સુધારા અગાઉની ખંડ (૧) ની જોગવાઈઓ, જેમ તે અસ્તિત્વમાં હતી, તે હેઠળ મળેલ હોય,

અને અરજદારને અને [પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનરને જાતે અથવા આ સંદર્ભમાં યોગ્ય રીતે અધિકૃત પ્રતિનિધિ મારફતે સાંભળવાની તક આપ્યા પછી, અને તેની સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા અથવા તેના દ્વારા મેળવેલા આવા વધુ પુરાવાઓની તપાસ કર્યા પછી, સેટલમેન્ટ કમિશન, આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર, અરજી દ્વારા આવરી લેવાયેલી બાબતો અને અરજી દ્વારા આવરી લેવાયેલી ન હોય પરંતુ [પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા] કમિશનરના અહેવાલમાં ઉલ્લેખિત કેસને લગતી કોઈપણ અન્ય બાબત પર યોગ્ય લાગે તેવો હુકમ પસાર કરી શકે છે.”

૨૨. કલમ ૨૪પડી ના ખંડ (૨એ) હેઠળ, આમ તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ પહેલાં કરેલી અરજીના કિસ્સામાં, પરંતુ જ્યાં ૨૦૦૭ ના ફાઈનાન્સ એક્ટ દ્વારા સુધારા અગાઉના ખંડ (૧) હેઠળનો હુકમ તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ પહેલાં કરવામાં આવ્યો ન હતો, આવી અરજી પર આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે જો વ્યાજ સાથે આવી અરજીમાં જાહેર કરાયેલી આવક પરનો વધારાનો ટેક્સ તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ ના રોજ અથવા તે પહેલાં ચૂકવવામાં આવે. સ્પષ્ટીકરણ મુજબ, આવી અરજીના સંદર્ભમાં, તારીખ

૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ ને ખંડ (૧) હેઠળ અરજીને ફગાવી દેવાના અથવા આગળ વધવાની મંજૂરી આપવાના હુકમની તારીખ માનવામાં આવશે. સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો, આમ તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ પહેલાં કરવામાં આવેલી અરજીના સંદર્ભમાં, વ્યાજ સાથે ટેક્સ ચૂકવવાની વધારાની જવાબદારીનું મોડામાં મોડું તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ સુધીમાં પાલન કરવું પડશે, તેમ કરવામાં નિષ્ફળ જતાં, તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ ને આવી અરજી ફગાવી દેવાની તારીખ માનવામાં આવશે. કલમ ૨૪૫ડી ના ખંડ (૨ડી) હેઠળ કલમ ૨૪૫સી(૧) હેઠળની અરજીના સંદર્ભમાં પણ જે તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ પહેલાં કરવામાં આવી હતી, અને આવી અરજીને તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ પહેલાં આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, કરદાતાએ તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ પહેલાં તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ ના સુધારા મુજબ વધારાની રકમ ચૂકવવાની જવાબદારી અદા કરવી પડશે.

૨૩. કલમ ૨૪૫એચએ સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી રદબાતલ થવાને લગતી છે, જેનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વંચાય છે :

“૨૪૫એચએ(૧) જ્યાં—

(૧) તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ ના રોજ અથવા ત્યાર પછી કલમ રજપસી હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીને કલમ રજપડી ના ખંડ (૧) હેઠળ ફગાવી દેવામાં આવી હોય; અથવા

(૨) કલમ રજપસી હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીને કલમ રજપડી ના ખંડ (૨એ) હેઠળ આગળ વધવાની અથવા ખંડ (૨ડી) હેઠળ વધુ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી ન હોય; અથવા

(૩) કલમ રજપસી હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીને કલમ રજપડી ના ખંડ (૨સી) હેઠળ અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવી હોય; અથવા

(૩એ) કલમ રજપસી હેઠળ કરાયેલી કોઈપણ અરજીના સંદર્ભમાં, કલમ રજપડી ના ખંડ (૪) હેઠળ સેટલમેન્ટની શરતો પૂરી ન પાડતો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હોય; અથવા

(જ) કલમ રજપસી હેઠળ કરાયેલી કોઈપણ અન્ય અરજીના સંદર્ભમાં, કલમ રજપડી ના ખંડ (જએ) હેઠળ નિર્ધારિત સમય અથવા સમયગાળાની અંદર કલમ રજપડી ના ખંડ (જ) હેઠળનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો ન હોય,

સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી, નિર્ધારિત તારીખે રદબાતલ થશે.

સ્પષ્ટીકરણ.- આ ખંડના હેતુઓ માટે, "નિર્ધારિત તારીખ" એટલે -

(એ) ખંડ (૧) માં ઉલ્લેખિત અરજીના સંદર્ભમાં, જે દિવસે અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી તે દિવસ;

(બી) ખંડ (૨) માં ઉલ્લેખિત અરજીના સંદર્ભમાં, તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭;

(સી) ખંડ (૩) માં ઉલ્લેખિત અરજીના સંદર્ભમાં, જે મહિનામાં અરજી

અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવી હતી તે મહિનાનો છેલ્લો દિવસ.

(સીએ) ખંડ (૩એ) માં ઉલ્લેખિત અરજીના સંદર્ભમાં, જે દિવસે સેટલમેન્ટની શરતો પૂરી ન પાડતો કલમ રજપડી ના ખંડ (૪) હેઠળનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તે દિવસ;

(ડી) ખંડ (૪) માં ઉલ્લેખિત અરજીના સંદર્ભમાં, જે તારીખે કલમ રજપડી ના ખંડ (જએ) માં નિર્ધારિત સમય કે સમયગાળો પૂરો થાય તે તારીખ.

(૨) જ્યાં સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી રદબાતલ થાય છે, ત્યાં આકારણી અધિકારી, અથવા પ્રસંગોપાત, અન્ય કોઈ ઇન્કમ-ટેક્સ ઓથોરિટી જેની સમક્ષ અરજી કરતી વખતે કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હતી, તે આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર કેસનો નિકાલ એવી રીતે કરશે જાણે કલમ રજપસી હેઠળ કોઈ અરજી કરવામાં આવી જ ન હોય.”

૨૪. આમ જોઈ શકાય છે કે જ્યારે અરજદારે સદર અધિનિયમની કલમ રજપસી(૧) હેઠળ સેટલમેન્ટ માટે અરજી કરી, ત્યારે 'કેસ' શબ્દની વ્યાખ્યામાં માત્ર પેનિંગ આકારણી જ નહીં પરંતુ પુનઃઆકારણી, અપીલ અથવા રિવિઝનનો પણ સમાવેશ થતો હતો. કલમ રજપસી ના ખંડ (૨) હેઠળ, જે સંબંધિત સમયે અસ્તિત્વમાં હતી, સેટલમેન્ટ કમિશન પાસે એવી અરજીના સંબંધમાં ઇન્કમ-ટેક્સ ઓથોરિટીની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા અને કાર્યો બજાવવાનું અનન્ય સત્તાક્ષેત્ર હતું જ્યાં કલમ રજપસી હેઠળ કરાયેલી અરજીને કલમ રજપસી હેઠળ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોય, કલમ રજપસી ના ખંડ (૪) હેઠળ હુકમ પસાર થાય ત્યાં સુધી. અનન્ય સત્તાક્ષેત્રનું આ નિહિત થવું આમ બે અંતિમ બિંદુઓની કલ્પના કરે છે. સેટલમેન્ટ કમિશનમાં અનન્ય સત્તાક્ષેત્ર નિહિત થવાનું શરૂઆતી બિંદુ કલમ રજપસી હેઠળ કલમ રજપસી હેઠળની અરજીને આગળ વધવાની મંજૂરી આપવી છે અને અંતિમ બિંદુ કલમ રજપસી ના ખંડ (૪) હેઠળ હુકમ પસાર કરવાનો છે. આ સમયગાળા દરમિયાન, બે અંતિમ બિંદુઓ દ્વારા સીમાંકિત, કમિશન પાસે અન્ય કોઈ ઇન્કમ ટેક્સ ઓથોરિટીઝને બાદ કરતા સત્તાક્ષેત્ર રહેશે. નોંધપાત્ર રીતે, કલમ રજપસી નો ખંડ (૨) કલમ રજપસી(૧) હેઠળ સેટલમેન્ટ માટે અરજી કરવામાં આવી તે ક્ષણે જ કમિશનમાં અનન્ય સત્તાક્ષેત્ર નિહિત કરતો ન હતો, પરંતુ શરૂઆતી

બિંદુને એવી ઘટના સુધી વિલંબિત કરતો હતો જ્યારે આવી અરજીને કલમ રજપડી હેઠળ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોય. આ કલમ રજપએફ ની વર્તમાન જોગવાઈ કરતાં નોંધપાત્ર રીતે અલગ છે, જ્યાં ખંડ (૨) હેઠળ, તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ ના રોજ કે તે પહેલાં કલમ રજપસી હેઠળ કરાયેલી અરજીના કિસ્સામાં, સેટલમેન્ટ કમિશન પાસે અરજી કરવામાં આવે તે તારીખથી અનન્ય સત્તાક્ષેત્ર રહેશે. તેથી જ્યારે અરજદારે સેટલમેન્ટ માટે અરજી કરી, ત્યારે અરજી માત્ર દાખલ કરવાથી જ્યાં સુધી આવી અરજીને કલમ રજપડી હેઠળ વધુ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં ન આવી ત્યાં સુધી સેટલમેન્ટ કમિશનમાં અનન્ય સત્તાક્ષેત્ર નિહિત થયું ન હતું. આવો હુકમ પસાર થયો ત્યાં સુધી, આકારણી અધિકારી આકારણીનો કોઈપણ હુકમ કરવા માટે તેમના સામાન્ય સત્તાક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનું ચાલુ રાખતા હતા. તેમની પાસે માત્ર સત્તા જ નહોતી, પરંતુ આકારણી સાથે આગળ વધવાની ફરજ પણ હતી. આપેલા કિસ્સામાં, સેટલમેન્ટ કમિશન સેટલમેન્ટ માટેની અરજીને કલમ રજપડી હેઠળ આગળ વધવાની મંજૂરી આપે ત્યાં સુધીમાં, આકારણી સમય-બાધિત પણ થઈ શકે છે. તેથી, આકારણી અધિકારી પાસેથી આવા કિસ્સાઓમાં, સદર અધિનિયમની કલમ રજપસી(૧) હેઠળની અરજીમાં સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની આગળની કાય વાહી નિહાળવાની અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં, કારણ કે સેટલમેન્ટ કમિશનમાં અનન્ય સત્તાક્ષેત્ર કલમ રજપડી હેઠળ અરજીને આગળ વધવાની મંજૂરી આપતા હુકમની તારીખથી જ નિહિત થશે. ત્યાં સુધી,

આકારણી અધિકારી આકારણીની કાર્યવાહી પર પોતાના સત્તાક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનું ચાલુ રાખશે. કોઈ પણ અન્ય વ્યુઅરશિપ શૂન્યાવકાશ ઊભો કરશે, સદર અધિનિયમની કલમ રજપસી(૧) હેઠળ સેટલમેન્ટ માટેની અરજી દાખલ કરવાની તારીખ અને કમિશન આવી અરજીને આગળ વધવાની મંજૂરી આપતો હુકમ પસાર કરે તે તારીખ વચ્ચે. ચોક્કસપણે, ધારાસભા પાસેથી એવા શૂન્યાવકાશના સર્જનની અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં જ્યાં ના તો સેટલમેન્ટ કમિશન પાસે આકારણી પર સત્તાક્ષેત્ર હોય કે ના આકારણી અધિકારીને આકારણી સાથે આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવે. હાલના કેસમાં, અરજદારે તારીખ ૦૪/૦૫/૨૦૦૧ ના રોજ સેટલમેન્ટ માટે અરજી દાખલ કરી હતી. આવી અરજીને સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા તારીખ ૧૮/૦૪/૨૦૦૩ ના રોજ જ કલમ રજપડી હેઠળ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. આના ઘણા સમય પહેલાં, આકારણી અધિકારીએ તારીખ ૨૯/૦૬/૨૦૦૧ ના રોજ બ્લોક સમયગાળા માટે આકારણીનો હુકમ પસાર કરી દીધો હતો. અમને લાગતું નથી કે આ હુકમ સત્તા કે સત્તાક્ષેત્ર વિનાનો હતો. આકારણી અધિકારી તારીખ ૧૮/૦૪/૨૦૦૩ સુધી આકારણીની કાર્યવાહી પર સત્તાક્ષેત્ર ધરાવતા રહ્યા હતા અને તેથી તેમના હુકમને આ આધારે અમાન્ય કે અસ્તિત્વહીન જાહેર કરી શકાય નહીં.

રપ. ૧૯૮૬(૧૬૦) આઈ.ટી.આર. ૧૨ માં રિપોર્ટ થયેલ દીન દયાલ

દિડવાણિયા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય ના કેસમાં દિલ્લી હાઇકોર્ટ સમક્ષ કંઈક અંશે આવો જ પ્રશ્ન આવ્યો હતો. સદર કેસમાં, અરજદારોએ સદર અધિનિયમની કલમ રજપસી હેઠળ સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષ અરજી કરી હતી. ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર સમક્ષ આકારણી પેન્ડિંગ હતી. તેથી અરજદારોએ સેટલમેન્ટ માટેની અરજદારોની અરજી સાથે ઝડપથી આગળ વધવા માટે સેટલમેન્ટ કમિશનને નિર્દેશ આપવા અરજ કરી હતી. અરજદારોએ ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરને કેસ સાથે આગળ ન વધવા નિર્દેશ આપવા માટે પણ અરજ કરી હતી. આ પછીની અરજના સંદર્ભમાં, હાઇકોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો :

“૨. આ બીજી અરજ છે જેણે મારી સમક્ષ મોટાભાગની દલીલો તરફ દોરી છે. પ્રશ્ન એ છે કે જ્યારે સેટલમેન્ટ કમિશન અરજી સાથે આગળ વધવું કે તેને ફગાવી દેવી તે અંગે વિચારણા કરી રહ્યું હોય ત્યારે શું ઇન્કમ-ટેક્સ ઓથોરિટીઝ આકારણીની કાર્યવાહી આગળ ધપાવી શકે છે. અમે આ અધિનિયમની જોગવાઈઓની તપાસ કરી છે અને ઇન્કમ-ટેક્સ ઓફિસર પર પેન્ડિંગ કેસની આકારણી આગળ ધપાવવા માટે કોઈ રોક હોય તેવું જણાતું નથી. કલમ ૧૫૩(૩) ના પ્રથમ સ્પષ્ટીકરણની જોગવાઈઓ પર મુખ્યત્વે, જો માત્ર તેના પર જ નહીં, આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જે પૂરી પાડે છે કે આકારણી કાર્યવાહી

પૂર્ણ કરવા માટેની સમયમર્યાદા ગણવામાં અમુક સમયગાળા બાકાત રાખવાના રહેશે. આ સ્પષ્ટીકરણનો ખંડ (v) વંચાય છે :

"(v) એવા કિસ્સામાં જ્યાં ઇન્કમ-ટેક્સ સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષ કલમ રજપત્તી હેઠળ કરાયેલી અરજી તેના દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવે અથવા તેના દ્વારા આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં ન આવે, જે તારીખે આવી અરજી કરવામાં આવે તે તારીખથી શરૂ થતો અને કલમ રજપત્તી ના ખંડ (૨) હેઠળ કમિશનરને સદર કલમના ખંડ (૧) હેઠળનો હુકમ મળે તે તારીખે પૂરો થતો સમયગાળો."

૩. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, અરજી સબમિટ કર્યાની તારીખથી લઈને કમિશનરને તેને ફગાવી દેવાનો હુકમ મળે તે તારીખ સુધીની ગણતરી કરેલ સમયગાળો સમયમર્યાદાના સમયગાળામાંથી બાકાત રાખવાનો રહેશે. આ જોગવાઈના આધારે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અમારા દ્વારા આકારણીની કાર્યવાહી સ્થગિત રાખવી જોઈએ.

૪. આના જવાબમાં, સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે એવા સંખ્યાબંધ સંજોગો છે જે દર્શાવે છે કે જો કાર્યવાહી સ્થગિત કરવામાં આવે તો મહેસૂલની શક્ય નુકસાન થશે. એવું દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે કલકત્તા હાઈકોર્ટ અને મદ્રાસ હાઈકોર્ટમાં મિલકતોની વસુલાતમાં વિલંબ કરવા માટે અન્ય ઘણા કેસો દાખલ કરવામાં આવ્યા છે અને જો આકારણીની કાર્યવાહીમાં વિલંબ થાય તો મિલકતો ઉપલબ્ધ ન થવાની ગંભીર શક્યતા છે. અમે કાઉન્ટર-એફિડેવિટ સાથે રજૂ કરાયેલા વિવિધ હુકમો અને કેસના સંજોગોની તપાસ કરી છે. અમને

જાણાય છે કે સંજોગો અમારા દ્વારા સ્થગિતતા આપવાને વાજબી ઠેરવશે નહીં. વધુમાં, આ અધિનિયમ એવા સમયગાળા દરમિયાન આકારણી કાર્યવાહીની સ્થગિતતાની કલ્પના કરતો નથી જ્યારે સેટલમેન્ટ કમિશન આગળ વધવું કે ન વધવું તે નક્કી કરી રહ્યું હોય. જો અમે સ્થગિતતા મંજૂર કરીએ, તો અમે કાયદામાં એવી જોગવાઈ ઉમેરીશું જે વાજબી નથી.

૫. સેટલમેન્ટ સાથે વ્યવહાર કરતી આ અધિનિયમના વિવિધ કલમોના સંપૂર્ણ વિશ્લેષણ દ્વારા અમારા કારણોને વિસ્તૃત કરવાની જરૂર નથી. જો કે, અમારો એવો મંતવ્ય છે કે જો સેટલમેન્ટ કમિશન અરજી સાથે આગળ વધે છે, તો સેટલમેન્ટ અંગે યોગ્ય લાગે તેવો કોઈપણ હુકમ પસાર કરવાની સેટલમેન્ટ કમિશન પાસે પૂરી સત્તા રહેશે. જો આકારણી હુકમ અથવા હુકમો પસાર કરવામાં આવે તો સેટલમેન્ટ કમિશનને તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવામાં કોઈ અડચણ રહેશે નહીં જો તે તેનો ઉપયોગ કરવાનું નક્કી કરે. બીજી બાજુ, જો સેટલમેન્ટ કમિશન અરજી સાથે આગળ ન વધવાનું નક્કી કરે છે, તો આ કેસના સંજોગોમાં વિભાગ દ્વારા ટેક્સ વસૂલ કરવામાં ન શકાવાની સ્પષ્ટ શક્યતા છે. તેથી, અમે જાણાય છે કે ઈન્કમ-ટેક્સ ઓથોરિટીઝ સમક્ષની કાર્યવાહીની સ્થગિતતાને વાજબી ઠેરવવા માટે કોઈ વૈધાનિક જોગવાઈ ન હોવાના આધારે અને કેસના સંજોગો પણ આવા કૃત્યને વાજબી ઠેરવતા ન હોવાના કારણે અમે હસ્તક્ષેપ કરવામાં અસમર્થ છીએ."

૨૬. ત્યારબાદ તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ થી કરવામાં આવેલા સુધારાના કારણે ટેક્સ અને વ્યાજની અછત ચૂકવવાની અરજદારની જરૂરિયાતનો પ્રશ્ન આવે છે જે જવાબદારી ઊભી થઈ હતી. અમે સંબંધિત વૈધાનિક જોગવાઈઓ જોઈ છે. કલમ ૨૪૫ડી ના ખંડ (૨એ) હેઠળ તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ પહેલાં દાખલ કરાયેલી અરજીના કિસ્સામાં, જ્યાં આવી તારીખ સુધી વધુ આગળ વધવાની મંજૂરી આપતો કોઈ હુકમ કરવામાં આવ્યો નથી, આવી અરજીને આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે, જો વ્યાજ સાથે જાહેર કરાયેલી આવક પરનો વધારાનો ટેક્સ તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ ૨૦૦૭ ના રોજ કે તે પહેલાં ચૂકવવામાં આવે. કલમ ૨૪૫ડી ના ખંડ (૨ડી) હેઠળ, એવા કિસ્સામાં પણ જ્યાં અગાઉ કલમ ૨૪૫ડી ના ખંડ (૧) હેઠળ હુકમ પસાર થઈ ચૂક્યો હોય, તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ પહેલાં વ્યાજ સાથે ટેક્સ ચૂકવવાની જવાબદારી રહેશે, તેમ કરવામાં નિષ્ફળ જતાં, આવી અરજીને વધુ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં. આ સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા અગાઉ મંજૂર કરવામાં આવેલ કોઈપણ સમયના વિસ્તરણ છતાં છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, વ્યાજ સાથે ટેક્સ જમા કરાવવાની સખત જવાબદારી પેનિડિંગ અરજીઓના કિસ્સામાં પણ અને એવા કિસ્સાઓમાં પણ જ્યાં સેટલમેન્ટ કમિશને અગાઉ આવી ચુકવણી કરવા માટે સમય લંબાવી આપ્યો હોય તેવા કિસ્સાઓમાં પણ જોડવામાં આવી હતી. આ જોગવાઈ અથવા અમારા દ્વારા

જોવામાં આવેલી અન્ય કોઈ જોગવાઈ આકારણી અધિકારીની અરજદારને સલાહ આપવાની કોઈ ભૂમિકાની કલ્પના કરતી નથી કે વ્યાજ સાથે વધારાની આવક પર ટેક્સની સાચી જવાબદારી શું હશે. તે, સરળ શબ્દોમાં, અરજદાર પર મોડામાં મોડું તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ ૨૦૦૭ સુધીમાં અછત પૂરી કરવાની ફરજ લાદે છે. આ એક સખત જરૂરિયાત છે અને તેનું પાલન કે તદ્દન પાલન, કરદાતાના ઈરાદા કે સદ્ભાવનાથી જોઈ શકાય નહીં. કાયદો કરદાતા પર અમુક વધુ ચુકવણી કરવાની ફરજ લાદે છે, જેમાં નિષ્ફળ જતાં, તેમની સેટલમેન્ટ માટેની અરજીને વધુ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં. તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ ને આવી ચુકવણી કરવા માટેની છેલ્લી તારીખ તરીકે ગણવામાં આવી હતી, એ હકીકત છતાં કે કમિશને અગાઉ તત્કાલીન પ્રવર્તમાન જોગવાઈઓ અનુસાર કરદાતાને વિસ્તરણ મંજૂર કર્યું હોય. સંજોગો અનુસાર, એ વાતનું કોઈ મહત્વ નથી કે કરદાતાએ તારીખ ૨૦/૦૭/૨૦૦૭ ના રોજ વ્યાજની જવાબદારીના રૂપમાં રૂ. ૨,૪૫,૦૦૦/- ની વધારાની રકમ જમા કરાવી જ નહીં, પરંતુ આકારણી અધિકારીને પણ જણાવ્યું કે આવી રકમ ચૂકવી દેવામાં આવી છે અને આકારણી અધિકારીએ તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ પહેલાં આ પાસાની પુષ્ટિ કરવી જોઈએ. જો કોઈ વધુ રકમ ચૂકવવાની જરૂર હોય, તો કરદાતાને જણાવવામાં આવે જેથી છેલ્લી તારીખ પહેલાં તે કરી શકાય.

૨૭. આકારણી અધિકારીએ લગભગ બે વર્ષ સુધી આ પત્રવ્યવહારનો જવાબ

ન આપ્યો તે હકીકત, અમારા મતે, જ્યારે વૈધાનિક જોગવાઈઓ વાંચવામાં આવે ત્યારે કોઈ મહત્વ ધરાવતી નથી. નોંધ્યા મુજબ, જાહેર કરેલી આવકના ટેક્સ પર ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજની સાચી ગણતરી શું હશે તે અંગે કરદાતાને સલાહ આપવાની આકારણી અધિકારીની ફરજ નહોતી. ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ ગયા વિના તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ પહેલાં તેને ચૂકવવાની કરદાતાની ફરજ હતી. કરદાતાએ રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ની ઓછી રકમ ચૂકવી હતી તે હકીકત રેકૉર્ડ પર યોગ્ય રીતે સ્થાપિત થઈ છે. આકારણી અધિકારીએ તારીખ ૧૭/૦૭/૨૦૦૮ ના રોજ અરજદારને વ્યાજની ગણતરીની વિગતો આપીને આ બાબત જણાવી હતી અને જો અરજદાર આવી ગણતરી સામે વાંધો ઉઠાવતા હોય તો તેમને જાતે કે લેખિતમાં રજૂઆત કરવા જણાવ્યું હતું. તેમણે જણાવ્યું હતું કે જો અરજદાર આવી ગણતરી સાથે સંમત હોય, તો તેઓ તુરંત જ રકમ જમા કરાવી શકે છે. અરજદારે વ્યાજની આવી ગણતરી સામે ક્યારેય વાંધો ઉઠાવ્યો ન હતો અને પત્રવ્યવહારની તારીખના એક સપ્તાહ કરતાં ઓછા સમયમાં રૂ. ૮૨,૫૦૦/- જમા કરાવી દીધા હતા. તેથી જો અમે એ ધારણા પર આગળ વધીએ, જેમ કે અમે બંધાયેલા છીએ, કે અરજદાર તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ ના રોજ રૂ. ૮૨,૫૦૦/- ની મર્યાદા સુધીના વ્યાજની બાકી રકમમાં હતા, તો અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ આવશે કે તારીખ ૧ લી જૂન, ૨૦૦૭ થી કલમ ૨૪૫ડી ની સુધારેલી જોગવાઈઓની શરતો અનુસાર, અરજદારની સેટલમેન્ટ માટેની અરજી આગળ વધારી શકાય નહીં. આ, વાસ્તવમાં, સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા તારીખ ૦૩/૦૮/૨૦૦૮ ના રોજ જ

અરજદારને જણાવવામાં આવ્યું હતું. અરજદારે આ બાબતે આગળ કોઈ કાર્યવાહી કરી હોય તેવું જણાતું નથી. તારીખ ૨૮/૦૫/૨૦૧૩ ના રોજ, સેટલમેન્ટ કમિશને ફરી એકવાર અરજદારને જણાવ્યું કે તારીખ ૦૩/૦૮/૨૦૦૯ ના પત્રમાં જણાવ્યા મુજબ, તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ પહેલાં વ્યાજની ચુકવણીમાં અછતને કારણે, કલમ ૨૪૫ડી(જ) હેઠળ આગળની કોઈ કાર્યવાહી હાથ ધરી શકાયાઈ નથી. તેથી અરજદારને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ થી તેમના કેસમાં કોઈ કાર્યવાહી પેન્ડિંગ નથી. એ વાત સાચી છે કે સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા કરવામાં આવેલા તારીખ ૦૩/૦૮/૨૦૦૯ કે ૨૮/૦૫/૨૦૧૩ ના પત્રવ્યવહાર પહેલાં અરજદારને કોઈ સુનાવણી આપવામાં આવી ન હતી. અમે અરજદારના વિદ્વાન વકીલની એ દલીલ સ્વીકારવા તૈયાર છીએ કે એવી પરિસ્થિતિમાં જ્યાં કરદાતા ટેક્સ અથવા વ્યાજની અછત સામે વાંધો ઉઠાવવા માંગતા હોય, આવી સુનાવણી જરૂરી અને મહત્વપૂર્ણ રહેશે, કારણ કે કરદાતા સાચી ગણતરી દર્શાવી શકે છે અને દલીલ કરી શકે છે કે સમગ્ર રકમ, જેમ કે કાયદામાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ પહેલાં જમા કરવામાં આવી છે. હાલના કેસમાં, જો કે, આવી પરિસ્થિતિ ઊભી થતી નથી. તેથી અરજદારની સુનાવણી તદ્દન નિર્રથક રહેશે. અમે માત્ર ઔપચારિકતા પૂર્ણ કરવાના હેતુથી સમય પાછળ ધકેલીશું નહીં.

૨૮. મુખ્ય પ્રશ્ન જે રહે છે તે એ છે કે, આ નિષ્કર્ષોની અસર શું થશે. અમે જે

સંબંધિત નિષ્કર્ષો પર પહોંચ્યા છીએ તે એ છે કે આકારણી અધિકારી આકારણીનો હુકમ પસાર કરવા માટે તેમની સત્તાની અંદર હતા જે તેમણે તારીખ ૨૯/૦૬/૨૦૦૧ ના રોજ કર્યો હતો. બીજો મહત્વનો નિષ્કર્ષ એ છે કે અરજદારે તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ પહેલાં પૂરેપૂરું વ્યાજ જમા કરાવ્યું ન હોવાથી, તેમની અરજી ત્યારબાદ આગળ ધપાવી શકાઈ ન હોત. કલમ ૨૪૫એચએ, નોંધ્યા મુજબ, સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી રદબાતલ થવાને લગતી છે. કલમ ૨૪૫એચએ ના ખંડ (૧) ના સબ-ક્લોઝ (૨) હેઠળ, જ્યારે કલમ ૨૪૫સી હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીને કલમ ૨૪૫ડી ના ખંડ (૨એ) હેઠળ આગળ વધવાની અથવા ખંડ (૨ડી) હેઠળ વધુ આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવી ન હોય, ત્યારે સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી નિર્ધારિત તારીખે રદબાતલ થશે. સ્પષ્ટીકરણ મુજબ, આવા કેસમાં 'નિર્ધારિત તારીખ' શબ્દનો અર્થ તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ થશે. કલમ ૨૪૫એચએ ના ખંડ (૨) હેઠળ, જ્યાં સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી રદબાતલ થાય છે, ત્યાં આકારણી અધિકારી અથવા પ્રસંગોપાત, અન્ય કોઈ સક્ષમ ઇન્કમ-ટેક્સ ઓથોરિટી જેની સમક્ષ અરજી કરતી વખતે કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હતી, તે આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર કેસનો નિકાલ કરશે, જાણે કલમ ૨૪૫સી હેઠળ કોઈ અરજી કરવામાં આવી જ ન હોય. કલમ ૨૪૫એચએ ના ખંડ (૨) ની આ જોગવાઈના સંદર્ભમાં, અરજદારના વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષ સેટલમેન્ટ માટેની કાર્યવાહી રદબાતલ થઈ ગઈ

હોવાથી, આકારણી અધિકારીએ આકારણીનો નવો હુકમ પસાર કરવાનો હતો. આ દલીલ જો કે એ હકીકતને અવગણે છે કે કલમ રજપએચએ નો ખંડ (૨), જેમ તે હાલના સ્વરૂપમાં છે, તે એવા કેસનો સંદર્ભ આપે છે જ્યાં સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી રદબાતલ થાય છે અને સેટલમેન્ટ માટે અરજી કરતી વખતે, આકારણી અધિકારી અથવા અન્ય ઇન્કમ ટેક્સ ઓથોરિટી સમક્ષ કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હતી. આવા કેસમાં, સંબંધિત ઓથોરિટી આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર કેસનો નિકાલ કરશે જાણે ક્યારેય કોઈ અરજી કરવામાં આવી જ ન હોય. તેથી આ જોગવાઈ સ્પષ્ટપણે એવી પરિસ્થિતિ ધ્યાન પર લેતી નથી જ્યાં સેટલમેન્ટ માટે અરજી કરવાની તારીખે, આકારણી અધિકારી સમક્ષ કેસ પેન્ડિંગ હતો પરંતુ સેટલમેન્ટ કમિશને કલમ રજપડી હેઠળ અરજીને આગળ વધવાની મંજૂરી આપી તે પહેલાં આવી આકારણી પૂર્ણ થઈ ગઈ હતી. આવા કેસમાં સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી રદબાતલ થવાની અસર શું થશે, તે સદર જોગવાઈની બહાર જોવું પડશે.

૨૯. વેબસ્ટર્સ થર્ડ ન્યૂ ઇન્ટરનેશનલ ડિક્શનરી, અનએબ્રિજડ વર્ઝનમાં, 'એબેટ' (abate) શબ્દનો અર્થ સંપૂર્ણપણે નીચે લાવવું, અંત લાવવો, દૂર કરવું, બળ, તીવ્રતા અથવા હિંસામાં ઘટાડો કરવો તરીકે સમજાવવામાં આવ્યો છે. કાનૂની પરિભાષામાં, આ શબ્દનો વિશેષ અર્થ છે. જસ્ટિસ સી. કે. ઠક્કર દ્વારા જ્યુડિશિયલ ઓફિસર્સ લો લેક્સિકનમાં, 'એબેટીંગ' (abating) શબ્દનો

અર્થ ખુદ દાવવાના અધિકારનું જ વિલોપન થાય છે. કાર્યવાહી કરવાનો અધિકાર અસરકારક રીતે દૂર થઈ જાય છે. દાવવાને લાગુ પડતી વખતે રદબાતલ (abate) થવું એટલે બંધ થવું, સમાપ્ત થવું અથવા અકાળે અંત આવવો. આમ, કાનૂની પરિભાષામાં 'રદબાતલ' (abatement) શબ્દ કાર્યવાહીની અકાળે સમાપ્તિ દર્શાવે છે અને કાર્યવાહીનું શરૂઆતથી જ રદીકરણ (annulment ab initio) દર્શાવતો નથી. 'રદબાતલ' (abatement) શબ્દનો ઉપયોગ વિવિધ કાયદાઓમાં કરવામાં આવ્યો છે. ઉદાહરણ તરીકે કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજરના ઓર્ડર XXII ના નિયમ ૧ માં, એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો દાવો કરવાનો અધિકાર જીવંત રહે તો વાદી અથવા પ્રતિવાદીનું મૃત્યુ દાવાને રદબાતલ કરશે નહીં. ઓર્ડર XXII ના નિયમ ૪ હેઠળ, પ્રતિવાદીના મૃત્યુ પર, જો દાવો કરવાનો અધિકાર જીવંત રહે તો વાદી પાસે તેમના કાનૂની વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવાનો અધિકાર રહેશે. તેના સબ-રૂલ (૩) હેઠળ, જો કે, કાયદા હેઠળ આપેલા સમયમર્યાદાની અંદર, સબ-રૂલ (૧) હેઠળ કોઈ અરજી કરવામાં ન આવે તો, મૃત્યુ પામેલા પ્રતિવાદી સામે દાવો રદબાતલ થશે. કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર પણ અમુક સંજોગોમાં કાર્યવાહી રદબાતલ થવાના સિદ્ધાંતને માન્યતા આપે છે, ઉદાહરણ તરીકે, જ્યારે આરોપીનું મૃત્યુ થાય છે, ત્યારે ફોજદારી કાર્યવાહી રદબાતલ થશે. આમ જોઈ શકાય છે કે કાનૂની પરિભાષામાં કાર્યવાહી રદબાતલ થવાનો અર્થ, કાયદામાં ખાસ જોગવાઈ કરવામાં ન આવી હોય તો, સમગ્ર કાર્યવાહીનું શરૂઆતથી જ રદીકરણ અર્થ નથી થતો

અને સામાન્ય રીતે અમુક ઘટના બનવા પર કાર્યવાહીની અકાળે સમાપ્તિ સૂચવે છે.

૩૦. સરળ શબ્દોમાં, તેથી, જ્યારે સદર અધિનિયમની કલમ રજપએચએ નો ખંડ (૧) નિર્ધારિત તારીખે કાર્યવાહી રદબાતલ થવાનો સંદર્ભ આપે છે, ત્યારે તે સૂચવે છે કે આવી તારીખથી સેટલમેન્ટની કાર્યવાહી સમાપ્ત થાય છે. જો ખંડ (૧) હેઠળ જ, રદબાતલ થવાના સિદ્ધાંતને શરૂઆતથી જ કાર્યવાહીના રદીકરણ તરીકે જોવામાં આવે, તો કદાચ નિર્ધારિત તારીખનો સંદર્ભ આપવાની કોઈ જરૂર નહોતી કે જ્યાંથી આવું રદબાતલ લાગુ થશે. આ જ કારણસર કલમ રજપએચએ ના ખંડ (૨) હેઠળ, એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જ્યાં સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી રદબાતલ થાય છે, ત્યાં આકારણી અધિકારી અથવા અન્ય સક્ષમ ઇન્કમ-ટેક્સ ઓથોરિટી કે જેની સમક્ષ અરજી કરતી વખતે કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હતી, તે કેસનો નિકાલ એવી રીતે કરશે જાણે કલમ રજપસી હેઠળ કોઈ અરજી કરવામાં આવી જ ન હોય. કલમ રજપએચએ ના ખંડ (૨) હેઠળ વૈધાનિક રીતે પૂરી પાડવામાં આવેલી કાર્યવાહી રદબાતલ થવાની આ અસર છે. ખંડ (૨) આમ એક કલ્પના ઊભી કરે છે જેના દ્વારા કાર્યવાહી રદબાતલ થવા પર, આકારણી એવી રીતે પૂર્ણ કરવામાં આવશે જાણે કલમ રજપસી હેઠળ કોઈ અરજી કરવામાં આવી જ ન હોય.

૩૧. જો કલમ રજપએચએ નો ખંડ (૨) આપેલી પરિસ્થિતિને લાગુ પડતો નથી, તો સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી રદબાતલ થવાની અસર સરળ શબ્દોમાં ખંડ (૧) માં દર્શાવ્યા મુજબ રહેશે એટલે કે નિર્ધારિત તારીખથી કાર્યવાહીની સમાપ્તિ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આકારણીનો હુકમ જે આકારણી અધિકારી દ્વારા સેટલમેન્ટ માટેની અરજી કર્યા પછી પરંતુ કમિશને કલમ રજપડી હેઠળ આગળ વધવાની મંજૂરી આપતો હુકમ પસાર કર્યા પહેલાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, તે કોઈ પણ રીતે તેની માન્યતા અથવા અસરકારકતા ગુમાવશે નહીં. આકારણીનો આવો હુકમ જ્યારે પસાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે માન્ય હતો અને કલમ રજપએચએ ના ખંડ (૧) હેઠળ કાર્યવાહી રદબાતલ થયા પછી પણ માન્ય રહેશે. આ મુદ્દાને સહેજ અલગ ખૂણાથી જોઈ શકાય છે. જો આકારણીનો હુકમ જ્યારે પસાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે માન્ય હતો, તો તેને અમાન્ય જાહેર કરતી વૈધાનિક જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં, તે માન્ય અને અસરકારક રહેશે. અમને એવી કોઈ જોગવાઈ મળતી નથી કે જે હેઠળ આવો હુકમ રદ થઈ જાય. અરજદારના વિદ્વાન વકીલની એ દલીલ કે સેટલમેન્ટ માટેની કાર્યવાહી રદબાતલ થયા પછી, આકારણી અધિકારીએ આકારણીનો નવો હુકમ પસાર કરવાનો હતો, હાલના કેસમાં, સ્વીકારી શકાય નહીં.

૩૨. અમે જો કે અરજદારની છેલ્લી અને વૈકલ્પિક દલીલ સ્વીકારવા તરફ ઢળેલા છીએ એટલે કે કોઈપણ કિસ્સામાં, અરજદાર પાસે આકારણીના હુકમ સામે

અપીલ કરવાનો અધિકાર હતો અને જ્યારે કમિશનર (અપીલ્સ) એ તારીખ ૦૮/૧૧/૨૦૦૪ ના હુકમ દ્વારા એવા આધારે અપીલ ફગાવી દીધી કે સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી પેનિંગ હોવાથી અપીલ ટકે તેમ નથી, ત્યારે આ અધિકાર છીનવાઈ ગયો હતો. આવી અપીલને તે તબક્કે પેનિંગ રાખવી જોઈતી હતી કે પરત કરવી જોઈતી હતી તે મહત્વનું નથી. ગમે તે હોય, એકવાર સેટલમેન્ટ કમિશન સમક્ષની કાર્યવાહી રદબાતલ થઈ ગઈ, પછી અરજદાર ગુણદોષ પર આકારણીના હુકમની માન્યતાને પડકારવા માટે પોતાના અપીલના અધિકારનો દાવો કરી શકતા હતા. અરજદારને આવી રદબાતલ થવા વિશે માત્ર તારીખ ૦૩/૦૮/૨૦૦૮ ના પત્ર હેઠળ જ જણાવવામાં આવ્યું હતું જે સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા લખાયેલા તારીખ ૨૮/૦૫/૨૦૧૩ ના પછીના પત્રમાં પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યું હતું. અમે અરજદારના અપીલના આવા અધિકારને પુનઃસ્થાપિત કરીશું. કેસની હકીકતો ખૂબ જ જટિલ છે, વૈધાનિક જોગવાઈઓ તેનાથી પણ વધુ. અરજદારને ચોક્કસપણે શંકાનો લાભ આપી શકાય છે કે હકીકતો અને લાગુ કાયદાના આવા જટિલ સમૂહને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદારે સદ્ભાવનાપૂર્ણ કાનૂની છાપ હેઠળ સેટલમેન્ટની કાર્યવાહી રદબાતલ થવા વિશે જણાવવામાં આવ્યા પછી તુરંત જ કમિશનર (અપીલ્સ) સમક્ષ અપીલ પસંદ કરી ન હતી. ગમે તે હોય, અરજદાર રદબાતલ કરવાના હુકમ સામેના ઉપાય ઉપસ્થિત કરી રહ્યા હતા, આ સંજોગોમાં, જો અરજદાર અપીલિયત કમિશનર સમક્ષ મોડામાં મોડું તારીખ ૩૧/૦૮/૨૦૧૬ સુધીમાં આવી અપીલ દાખલ કરે

છે, તો આવી અપીલને સમયમર્યાદાના પ્રશ્નના સંદર્ભ વિના ગુણદોષ પર ધ્યાને લેવામાં આવશે.

૩૩. અન્ય કેસોમાં પણ હકીકતો સમાન છે. તેથી અલગ ચર્ચાની જરૂર રહેશે નહીં. આ અરજીઓનો પણ સમાન નિર્દેશો સાથે નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૩૪. તમામ અરજીઓનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(અકીલ કુરેશી, ન્યાયમૂર્તિ)

(એ.જે. શાસ્ત્રી, ન્યાયમૂર્તિ)

રધુ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.